

ÖĞRETMENLERİN OKULLARDA SİBER ZORBALIĞA MARUZ KALMA DÜZEYLERİNİN ARAŞTIRILMASI

THE INVESTIGATION OF TEACHERS' EXPOSURE TO CYBERBULLYING LEVELS AT SCHOOLS

Müslim ALANOĞLU¹

Songül KARABATAK²

Başvuru Tarihi: 25.06.2019 Yayına Kabul Tarihi: 23.04.2020 DOI: 10.21764/maeuefd.582236

Araştırma Makalesi

Özet: Bu çalışmanın amacı öğretmenlerin okullarda siber zorbalığa maruz kalma durumlarını ve düzeylerini incelemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için karma araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu kartopu örnekleme yöntemi ile belirlenmiş öğretmenler oluşturmuştur. Öğretmenlerin görüşleri anket yöntemi ile alınmıştır. Toplanan verilerin analizinde korelasyon analizi, frekans, yüzde ve ortalama hesaplama kullanılmıştır. Çalışma sonunda öğretmenlerin okullarda siber zorbalık davranışlarına maruz kalma düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin okullarda en çok e-postalarının, telefon görüşmelerinin veya mesajlarının dikkate alınmadığı ortaya çıkmıştır. Erkek öğretmenlerin siber zorbalık davranışlarına kadın öğretmenlere göre daha fazla maruz kaldıkları ancak aradaki bu farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır. Öğretmenlerin siber zorbalık davranışlarına maruz kalma düzeyleri ile yaşları ve kıdemleri arasında anlamlı, zayıf ve negatif ilişki bulunurken internet kullanım yılı ve günlük internet kullanım süresi arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Çalışmanın sonunda öğretmenlerin siber zorbalık davranışları konusunda farkındalıklarının artması için daha fazla çalışma yapılması önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: *Siber zorbalık, iş yeri siber zorbalığı, öğretmen, okul*

Abstract: The aim of this study was to investigate the situations and levels of teachers' exposure to cyberbullying at schools. A mixed research design was used to achieve this aim. The study group consisted of teachers determined by the snowball sampling method. The opinions of the teachers were taken by the questionnaire method. Correlation analysis, frequency, percentage, and mean calculation were used in the analysis of the data collected with the questionnaire. At the end of the study, it was found that the levels of teachers' exposure to cyberbullying behaviors in schools were low. In addition, it was revealed that teachers' emails, phone calls or messages were mostly ignored at schools. Male teachers were more exposed to cyberbullying behaviors than female teachers, but this difference was not significant. While there was a significant, weak and negative relationship between the levels of teachers' exposure to cyberbullying behaviors and their ages and seniority, no relationship was found between the year of internet use and the duration of daily internet use. At the end of the study, further studies were suggested to do to increase the awareness of teachers about cyberbullying behaviors.

Keywords: *Cyberbullying, workplace cyberbullying, teacher, school*

¹ Dr., Türkiye Cumhuriyeti Podgoritsa Büyükelçiliği, muslimalanoglu@gmail.com ORCID: 0000-0003-1828-4593

² Dr., Fırat Üniversitesi, Enformatik Bölümü, s_halici@hotmail.com ORCID: 0000-0002-1303-2429

Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki (BİT) gelişmeler, kişilerin mesleki hayatını etkileyerek çalışma ve öğrenme şekillerinde değişikliklere neden olmuştur. BİT; kişinin mesleği ile ilgili gelişmeleri yakından takip etmesini, video konferans ve uzaktan eğitim gibi yöntemlerden faydalanarak mesleki gelişim eğitimlerine katılmasını sağlamaktadır (Kılıç, 2009; Şahin, 2010). Bunun yanı sıra son zamanlarda sanal ve arttırılmış gerçeklik gibi teknolojilerle hizmetin gerçeğe yakın modelinin oluşturulması ve resmi yazışmaların elektronik ortamda gerçekleştirilmesi gibi çeşitli kolaylıklar sunmaktadır. Ancak bu teknolojiler, çalışma ortamlarında verimlilik ve esneklik sağlamasına (Hill, Miller, Weiner, & Colihan, 1998) rağmen iş yeri siber zorbalığı gibi yeni bir zorbalık türünün ortaya çıkmasına ortam hazırlamıştır (Vranjes, Baillien, Vandebosch, Erreygers, & De Witte, 2018).

Siber zorbalık, dijital çağın ürünlerinden biridir (Langos, 2012) ve dört temel bileşenden meydana gelmektedir: (1) algılanan niyet, (2) tekrarlama ve kalıcılık, (3) mağdur ve fail arasında bir güç eşitsizliği ve (4) elektronik bağlam (Kowalski, Limber, & Agatston, 2012). İlk üç bileşen geleneksel zorbalığın da bileşenleridir. Yani siber zorbalığı, geleneksel zorbalıktan ayıran dördüncü bileşendir. Dördüncü bileşen, failin isimsiz kalmasını, eylemlerinin daha büyük izleyici kitlesi tarafından görülebilmesini ve daha saldırgan olabilmesini sağlamaktadır (Vranjes, 2018). Bu nedenle siber zorbalık, kendisini kolayca savunamayan bir hedefe karşı defalarca ve zaman içinde elektronik ortamda (ör. e-posta, bloglar, anlık iletiler, kısa mesajlar) yürütülen saldırgan ve kasıtlı eylemler olarak tanımlanmıştır (Smith ve diğ., 2008). Kişilerin yaşadıkları siber zorbalıklar; mağdurun cep telefonunun veya e-posta hesabının ele geçirilmesi, bazı web sitelerine ya da özel sohbet odalarına girilmesinin engellenmesi, virüs programları ile elektronik ortamdaki dokümanların veya uygulamaların bozulmasının sağlanması, bilgisayar programlarının çalışmasının engellenmesi ve sosyal medya aracılığı ile kişilerin kötülenmesi veya taciz edilmesi şeklinde gerçekleşebilmektedir (Arıcak, 2009; Dempsey, Sulkowski, Nichols, & Storch, 2009; Özmen, Karabatak, & Karabatak, 2013).

İşyeri siber zorbalığı, BİT'i kullanarak belirli bir süre içerisinde tekrarlamak suretiyle ya da birinin özel hayatını en az bir kere ihlal ederek kişiye ait özel bilgileri geniş bir çevrimiçi kitleye sunma potansiyeli olan, mağdurun çaresiz ve savunmasız hissetmesine neden olan çalışma ilişkilerinden kaynaklı olumsuz davranışlardır (Vranjes ve diğ., 2018). İşyeri siber zorbalığı;

sınırsız, somut, kalıcı, görünmez ve anonim olarak yapılmaktadır (D’Cruz & Noronha, 2013). Bu zorbalık *iş ile ilgili davranışlar*, *kişi ile ilgili davranışlar* ve *saldırgan davranışlar* olmak üzere üç farklı davranış biçimi olarak sergilenebilmektedir (Vranjes, 2018). Bu da bireylerin çevrimiçi olarak yaşadıkları olumsuz davranış türlerinin farklılık gösterebileceği anlamına gelmektedir. Ayrıca iş yeri siber zorbalığı, hem çalışanlar için hem de iş yeri için farklı sonuçlar doğurabilir. Örneğin bir kişinin iş yerinde çalışan başka biri(leri) ile ilgili yaptığı sosyal paylaşımlarla hem mağduru hem de iş yerini maddi zarara uğratabilir (Vranjes, 2018). Bunun yanı sıra siber zorbalık bazen yöneticiler tarafından çalışanların performanslarını arttırmak için de kullanılabilir. Örneğin, başarılı olmaya çalışan bir yönetici, grup e-postalarında başarılı olanları ön plana çıkarmak yerine, düşük performans gösteren çalışanları utandırmak veya yaptıkları işleri eleştirmek gibi zorbalık taktiklerine başvurabilmektedir (Coyne ve diğ., 2016).

Her yaş ve eğitim düzeyinden bireyler siber zorbalığa farkında olarak veya olmadan maruz kalabilmektedir. Kişiler ne kadar eğitilmiş olurlarsa olsunlar bir şekilde siber zorbalığa maruz kalmakta, bu nedenle de zaman kaybı, bilgi kaybı, izinsiz bilgi kullanımı ve çeşitli maddi kayıplar yaşayabilmektedirler. Psikolojik, duygusal ve sosyal alanlarda ciddi olumsuz etkilere sebep olabilen siber zorbalık davranışları (Gürpınar & Oğuz, 2018) mağdurlarda bir süre sonra fiziksel ve ruhsal hastalıklara neden olmakta, bununla birlikte iş doyumları ve stres düzeyleri olumsuz etkilenebilmektedir (Sprigg, Axtell, Farley, & Coyne, 2012). Buna ek olarak siber zorbaların herhangi bir zorbalık yapmamış veya zorbalığa maruz kalmamış bireylerden daha fazla düşmanca duygular ve psikotik belirtiler gösterdiği saptanmıştır (Arıca, 2009). Ayrıca siber zorbaların kuralları çiğnemeye ve saldırgan davranışlara eğilimli oldukları tespit edilmiştir (Ybarra & Mitchell, 2007). Siber zorbalık davranışlarına maruz kalan mağdurlar bu mağduriyetin sonucu olarak öfkelenmekte, kendilerini çaresiz hissetmekte ve moralleri bozulmakta olup insanlara ve teknolojiye olan güvenleri (Özmen ve diğ., 2013) ve memnuniyetleri azalmaktadır (Camacho, Hassanein, & Head, 2018). İşyerinde siber zorbalığa maruz kalan bir çalışan bir işyerinde yapılan bir davranışı kendi itibarına yönelik bir ihlal olarak algıladığı için çalışanın işle ilgili tutum ve davranışlarının bozulmasına ve olumsuz tepkiler vermesine neden olabilmektedir (Kane & Montgomery, 1998). Bu nedenle bireylerin iş hayatında yaşadıkları siber zorbalık deneyimlerinin ve bu deneyimlerin bireylerde bıraktığı izlerin araştırılması önemli bir husustur (Kanbur & Kanbur, 2018a).

Teknolojik gelişmelerin ve siber zorbalığın etkileri ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunda bilgisayar ve interneti en fazla kullanan grup olan gençlerin (Watkins, 2009) siber zorbalık durumları ele alınmıştır (Kowalski ve diğ., 2012; Rosenthal, Buka, Marshall, Carey, & Clark, 2016). Ancak iş yerinde yapılan siber zorbalık çok fazla ele alınan bir kavram değildir (Forssell, 2018; Heatherington & Coyne, 2014). Yapılan çalışmalarda da iş yeri zorbalığının yeni yüzü olarak tanımlanan siber zorbalığın (Privitera & Campbell, 2009) zihinsel gerginlik (Coyne ve diğ., 2016; Farley, Coyne, Sprigg, Axtell, & Subramanian, 2015), stres (Snyman & Loh, 2015), iş doyumunu (Coyne ve diğ., 2016; Farley ve diğ., 2015; Kowalski, Toth, & Morgan, 2017; Snyman & Loh, 2015), örgütsel destek (Nikolić, Čizmić, & Vukelić, 2017), duygusal ve fiziksel iyi oluş (Coyne ve diğ., 2016; Ford, 2013; O'Driscoll ve diğ., 2015) ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bazı çalışmalarda da iş yeri siber zorbalığının çalışanları olumsuz etkilediği (Coyne ve diğ., 2016), duygusal problemler yaşamalarına (Staudé-Müller, Hansen, & Voss, 2012), iş memnuniyetlerinin azalmasına (Baruch, 2005; Coyne ve diğ., 2016; Snyman & Loh, 2015), performanslarının düşmesine (Baruch, 2005; Kanbur & Kanbur, 2018b; Kowalski ve diğ., 2017), devamsızlıklarının artmasına (Kowalski ve diğ., 2017), üretkenliklerinin (Kowalski ve diğ., 2017) ve katılımlarının azalmasına (Muhonen, Jönsson, & Bäckström, 2017) neden olduğu ortaya çıkmıştır.

Alanyazında genel olarak öğretmenlerin siber zorbalık davranışlarına ilişkin farkındalıkları konusunda yapılmış çalışmalarda (Ayas & Horzum, 2011; Gürpınar & Oğuz, 2018; Serin, 2012; Yenilmez & Seferoğlu, 2013) öğrenciler arasındaki zorbalık davranışları ile ilgili öğretmen algıları ve farkındalık durumlarına odaklanılmıştır. Ancak öğretmenlerin maruz kaldıkları siber zorbalık düzeyini araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle öğretmenlerin görev yaptıkları okullarda maruz kaldıkları siber zorbalık durumlarının belirlenmesinin önemli olacağı değerlendirilmiştir.

Hem öğretmen hem öğrenen hem de araştırmacı rolleri ile pek çok çalışandan daha fazla sorumluluğa sahip olan öğretmenlerin mesleklerinin gereklerini sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmek için yaptıkları araştırmalarda çevrimiçi veri tabanlarından, çeşitli bloglardan ve forum sayfalarından faydalandıkları görülmektedir. Öğretmenlerden bazıları çevrimiçi ders verme ve ders alma durumlarında da öğrenme yönetim sistemlerini kullanmak zorunda kalabilmektedirler. Ayrıca öğretmenler, çoğunlukla akıllı telefonları aracılığı ile katıldıkları sosyal medya gruplarında yöneticileri ve iş arkadaşları ile her an etkileşimde

bulunabilmektedirler. Bu nedenle de bu çalışmada öğretmenlerin siber zorbalık davranışlarına maruz kalma düzeylerinin belirlenmesinin yanı sıra öğretmenlerde siber zorbalık davranışları ile ilgili farkındalığın oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmenlerin çalıştıkları okullarda maruz kaldıkları siber zorbalık davranışlarına (işle ilgili, kişi ile ilgili ve saldırı boyutları) ilişkin algı düzeyleri nedir?
2. Öğretmenlerin siber zorbalık davranışlarına maruz kalma düzeyleri cinsiyet değişkenine göre değişmekte midir?
3. Öğretmenlerin çalıştıkları okullarda siber zorbalık davranışlarına maruz kalmaları öğretmenlerin yaşları, kıdemleri, interneti kullanma yılları, günlük internet kullanım süreleri ile ilişkili midir?
4. Öğretmenlerin okullarında maruz kaldıkları siber zorbalık davranışlarının meydana gelme sıklığı nedir ve öğretmenler siber zorbalık davranışlarına maruz kalma durumları ile ilgili ne düşünmektedir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin okullarda siber zorbalığa maruz kalma durumları ile düzeylerini incelemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için karma araştırma desenlerinden yakınsayan paralel karma yöntem deseni ile veriler toplanmıştır. Bu araştırma deseninde araştırmacı, nitel ve nicel araştırma sürecini aynı anda yürütür. Ancak nicel ve nitel verileri ayrı ayrı analiz etmeli ve her iki veri türünden elde ettiği bulguları birlikte yorumlamalıdır (Creswell, 2017). Araştırmada öğretmenlerin maruz kaldıkları siber zorbalık davranışları ile ilgili olarak ulaşılan bulgular sunulurken nicel ve nitel bulgular ayrı ayrı analiz edilmiş ve sonuçları birlikte yorumlanmıştır.

Çalışma Grubu

Mevcut araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim-öğretim yılında görev yapan öğretmenler arasından kartopu örnekleme yöntemi ile belirlenmiş toplam 253 öğretmen oluşturmaktadır. Kartopu örnekleme, bir bireyle temas kurulmasının ardından, bu bireyin yardımıyla diğer bir bireyle görüşüp zincirleme olarak örnekleme oluşturma işlemidir (Pagano & Gauvreau, 1993). Çalışmada kullanılan ölçek formu, Google formlar üzerinden çevrimiçi olarak

oluşturulmuş olup dijital ortamda ulaşılan öğretmenlere gönderilmiş ve çalışma arkadaşlarına da bu formları göndermeleri istenmiştir. Doldurulan toplam 274 formun değerlendirilmesi sonucunda özensiz ve eksik doldurulan 21 form değerlendirme dışı bırakılmıştır. Araştırma kapsamında toplam 253 form ile analizler yapılmıştır.

Görüş bildiren öğretmenlerin %45.5'i (n=115) kadın ve %54.5'i (n=138) erkektir. Bu öğretmenler ortalama 15.15 yıldır internet kullandıklarını ifade etmişlerdir. Kadın öğretmenler günlük ortalama 4.24 saat, erkek öğretmenler ise 4.62 saat internet kullandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin interneti kullanma amaçları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde; kadın öğretmenlerin %27'sinin (n=31), erkek öğretmenlerin %35'inin (n=48) sosyal medya kullanımı amacıyla; kadın öğretmenlerin %34'ünün (n=39), erkek öğretmenlerin %20'sinin (n=28) eğitim amacıyla; kadın öğretmenlerin %21'inin (n=24), erkek öğretmenlerin %29'unun (n=29) haber okuma amacıyla; kadın öğretmenlerin %16'sının (n=18), erkek öğretmenlerin %6'sının (n=12) oyun oynama ve eğlence amacıyla; kadın öğretmenlerin %3'ünün (n=3), erkek öğretmenlerin %4'ünün (n=6) de meslek gereği interneti kullandıkları görülmüştür.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada öğretmenlerin okullarda maruz kaldıkları siber zorbalık durumlarını ortaya koymak için anket yöntemi kullanılmıştır. Hazırlanan anket formu üç bölümden oluşmuştur. Anketin birinci bölümünde öğretmenlerin demografik özellikleri ve internet kullanma durumları ile ilgili sorular yer almıştır.

Anketin ikinci bölümü için *İşyeri Siber Zorbalık Davranışları Envanteri (İ-SZDE)* kullanılmıştır. İ-SZDE, Vranjes ve diğ. (2018) tarafından geliştirilmiş olup Karabatak ve Alanoğlu (2020) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. İ-SZDE 10 maddeli 5'li likert tipinde olup iş ile ilgili davranışlar, kişi ile ilgili davranışlar ve saldırı davranışları olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Araştırmacılar uyarlama çalışmasında ölçeğin geneli için iç tutarlılık katsayısını .91, iş ile ilgili davranış boyutu için .71, kişi ile ilgili davranış boyutu için .71 ve saldırı boyutu için .83 olarak hesaplamıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda da ölçeğin model uyumunun iyi düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır ($\chi^2/sd=2.18$; GFI=.94; AGFI=.89; CFI=.99; NNFI=.98; NFI=.97; RMSEA=.077 ve SRMR=.039). Mevcut çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ölçek geneli için .86, iş ile ilgili davranış boyutu için .67, kişi ile ilgili davranış boyutu için .83 ve

saldırı boyutu için .72 olarak hesaplanmıştır. Ölçek önermeleri *her gün*'den (5) *asla*'ya (1) doğru sıralanmıştır. Bu nedenle de hesaplanan ortalamalar; 4.21 ile 5.00 arası *her gün*, 3.41 ile 4.20 arası *haftada bir*, 2.61 ile 3.40 arası *ayda bir*, 1.81 ile 2.60 arası *bir kez* ve 1.00 ile 1.81 arası ise *asla* olarak yorumlanmıştır.

Öğretmenlerin okullarında maruz kaldıkları siber zorbalık davranışlarına ilişkin görüşlerinin alınması için anket formuna bir tane de açık uçlu soru eklenmiştir. Taslak halinde hazırlanan bu sorunun içerik ve görünüş geçerliğini sağlamak için iki alan uzmanının görüşü alınmıştır. Yapılan geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra “*Yukarda size yöneltilen anket soruları dışında, okulunuzda (yöneticileriniz veya çalışma arkadaşlarınız tarafından) bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığı ile sizi rahatsız eden, işinizi yapmanızı engelleyen, iş doyumunuzu azaltan veya kişisel olarak haklarınızı ihlal eden başka ne tür durum(lar)la karşılaştınız? Okullarda maruz kaldığınız siber zorbalık davranışlarla ilgili belirtmek istediğiniz başka bir şey varsa lütfen yazınız?*” sorusu anket formunun üçüncü bölümüne yerleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Nicel verilerin analizi. Mevcut çalışmada elde edilen nicel verilerin betimsel analizi SPSS 22.0 paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Demografik verilerin analizinde ortalama, yüzde ve frekans hesaplama işlemleri yapılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çalıştıkları okullarda siber zorbalık davranışlarına maruz kalma düzeylerini belirlemek için ortalama ve standart sapma hesaplamaları yapılmıştır. Diğer analizlere geçilmeden önce de verilerin normal dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiştir. Bunun için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Tabachnick ve Fidell'e (2013) göre bu değerler +1.5 ile -1.5 arasında değişiyorsa verilerin dağılımı normaldir. Yapılan analizlerin sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle cinsiyet değişkeninin öğretmenlerin siber zorbalık davranışlarına maruz kalma düzeylerinde anlamlı farklılaşmaya neden olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır.

Öğretmenlerin çalıştıkları okullarda siber zorbalık davranışlarına maruz kalmaları ile yaşları, kıdemleri, interneti kaç yıldır kullandıkları ve günlük internet kullanım süreleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi için Pearson korelasyon analizi hesaplanmıştır. Korelasyon katsayısı (r), rastgele seçilmiş iki değişken arasındaki ilişkinin doğrusal derecesini belirlemek için kullanılmaktadır ve -1 ile +1 arasında değişmektedir. Korelasyon katsayısı, mutlak değer

olarak .70 ile 1.00 arasında ise “yüksek”, .70 – .30 arasında ise “orta” ve .30’ten küçük ise “düşük” düzeyde bir ilişki olarak tanımlanmıştır (Büyüköztürk, 2012).

Nitel verilerin analizi. Nitel verinin toplanma amacı, değişkenlerin derinlemesine incelenmesi ve çalışılmasıdır. Bu nedenle nitel veriler ile araştırılan konu hakkında betimsel ve gerçekçi bir resmin ortaya konması amaçlanmaktadır (Özdemir, 2010). Nitel veri analizi, sosyal olayların veya olguların nasıl ve ne şekilde gerçekleştiğini anlamamızı sağlayan bir tekniktir. Bu çalışmada da nitel verilerin analizinde çalışma bulgularını desteklemek ve önemli noktaları vurgulamak amacıyla betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analizde, verilerin elde edildiği şekilde değiştirilmeden alıntılar şeklinde aktarılması söz konusudur. Bu analiz türünde araştırmacı görüşünü aldığı kişilerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara yer vermektedir (Karataş, 2015; Yıldırım & Şimşek, 2011).

Betimsel analizin aşamaları; betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması şeklindedir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu çalışmada betimsel analizin çerçevesi oluşturulurken alanyazında siber zorbalık rollerinden (mağdur, zorba ve izleyeci) faydalanılmıştır (Aksaray, 2011; Willard, 2007). Bu nedenle *siber zorbalığa maruz kalanlar, siber zorbalığa maruz kalmayanlar ve siber zorbalığı izleyenler* olarak üç tema oluşturulmuştur. Daha sonra da bulguların tanımlaması yapılmış ve bulgular yorumlanmıştır.

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması toplanan sayısal verilerle ve çeşitli formüllerle sağlanmaktadır. Ancak nitel araştırmalarda bunu kanıtlayacak sayısal veriler olmadığı için geçerlik ve güvenilirliklerini ortaya koymak nicel araştırmalara göre daha zordur (Başkale, 2016). Bu nedenle nitel araştırmaların geçerlik ve güvenilirliği arttırmak için, veri toplama aracının oluşturulmasından toplanan verilerin analizinin tamamlanmasına kadar geçen süreçte yapılan tüm işlemlerin ayrıntılı bir şekilde anlatması önemli bir husustur. Bu da nitel araştırmalarda araştırmacının araştırdığı olgu veya konuyu olduğu gibi ve mümkün olduğu kadar yansız gözlemesi ve ortaya koyması anlamına gelmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Nitel araştırmalarda geçerlik, iç geçerlik ve dış geçerlik; güvenilirlik de iç güvenilirlik ve dış güvenilirlik olmak üzere ikiye ayrılır. İç geçerlik çalışmanın inandırıcılığı ile ilgili iken dış geçerlik çalışma sonuçlarının genellenebilirliği ile ilgilidir. İç güvenilirlik toplanan verilerin tutarlılığının ortaya konması iken dış güvenilirliği verilerin teyit edilebilirliği anlamına gelmektedir.

Bu çalışmanın iç geçerliliği için ilk olarak öğretmenlere ait anket formları Öğr1'den Öğr253'e kadar kodlanmıştır. Anketin üçüncü bölümünde yer alan açık uçlu soruya toplam 19 öğretmen cevap vermiştir. Verilerin analizi yapılmadan önce geçerli olmayan dört anket formu (yanlış anlaşılmalara, gerçek, konu dışı veya eksik görüşler) analiz dışı bırakılmıştır. Bu nedenle de açık uçlu soruya düzgün ve anlaşılır cevap veren 19 öğretmenden 15'inin anket formu (Öğr13, Öğr39, Öğr47, Öğr55, Öğr83, Öğr97, Öğr101, Öğr134, Öğr139, Öğr173, Öğr186, Öğr207, Öğr215, Öğr233 ve Öğr242) incelenmiş ve analiz edilmiştir. Yapılan analiz sürecine araştırmacılar dışında başka bir alan uzmanı (eğitim yönetimi ve denetimi alanında görev yapan bir öğretim üyesi) daha dâhil edilerek çalışmanın detayları anlatılmıştır. Daha sonra uzman teyidi yöntemi ile yapılan analizler alan uzmanı tarafından incelenmiş ve iç geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Dış geçerliliğin sağlanması için de katılımcı görüşleri ayrıntılı olarak betimlenmiş ve dikkat çekici olanlar özüne sadık kalınarak sunulmuştur.

Verilerin analizinin iç güvenilirliğinin (tutarlılığın) sağlanması için alan uzmanından çalışmayı bütünlük ve uyum açısından detaylı olarak incelemesi istenmiştir. Uzman görüşü doğrultusunda çalışmanın bir bütün olarak tutarlı olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmanın dış güvenilirliğinin sağlanması için ham veriler ve bu veriler üzerinden üretilen temalar alan uzmanı ile paylaşılmış ve teyit incelemesi yapılması istenmiştir. Alan uzmanı temaların çalışmanın amacına uygun oluşturulup oluşturulmadığını incelemiş ve yapılan analizlerin ve oluşturulan temaların uygun olduğunu belirtmiştir.

Bulgular

Öğretmenlerin çalıştıkları okullarda siber zorbalık davranışlarına (işle ilgili, kişi ile ilgili ve saldırı boyutları) maruz kalma düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılan İ-SZDE'nin boyutlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1

İ-SZDE'nin Boyutlarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek/Alt Boyutlar	N	\bar{X}	ss
İş ile ilgili	253	1.24	.40
Kişi ile ilgili	253	1.17	.44
Saldırı davranışları	253	1.19	.42
İşyeri siber zorbalık davranışları	253	1.20	.36

Tablo 1’de öğretmenlerin okullarında maruz kaldıkları siber zorbalık davranışlarına ilişkin algılarının ($\bar{X} = 1.20$) *asla* düzeyinde olduğu görülmektedir. Ayrıca iş ile ilgili davranış ($\bar{X} = 1.24$), kişi ile ilgili davranış ($\bar{X} = 1.17$) ve saldırı davranışları ($\bar{X} = 1.19$) boyutlarında maruz kaldıkları siber zorbalık davranışlarına ilişkin algıları da *asla* düzeyindedir. Bu bulgu öğretmenlerin okullarında maruz kaldıkları siber zorbalık davranışlarının çok düşük olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin siber zorbalık davranışlarına maruz kalma düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t-testi analiz sonuçları Tablo 2’deki gibidir.

Tablo 2

Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{x}	t	p
İş ile ilgili	Kadın	115	1.21	-1.14	.26
	Erkek	138	1.27		
Kişi ile ilgili	Kadın	115	1.12	-1.48	.14
	Erkek	138	1.20		
Saldırı davranışları	Kadın	115	1.14	-1.77	.08
	Erkek	138	1.23		

Tablo 2’de görüldüğü üzere öğretmenlerin okullarında maruz kaldıkları siber zorbalık davranışları cinsiyet değişkenine göre her üç boyutta (iş ile ilgili, kişi ile ilgili, saldırı davranışları) da anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > .05$). Ortalamalara bakıldığında ise erkek öğretmenlerin siber zorbalık davranışına maruz kalma düzeylerinin kadın öğretmenlere göre nispeten biraz daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin siber zorbalık davranışlarına maruz kalma düzeyleri ile yaşları, kıdemleri, interneti kullanma yılları, günlük internet kullanım süreleri arasındaki ilişkileri belirlemek için yapılan Pearson korelasyon analizi sonucu Tablo 3’teki gibidir.

Tablo 3

Öğretmenlerin Siber Zorbalık Davranışlarına Maruz Kalma Düzeyleri ile Öğretmenlerin Yaşları, Kıdemleri, İnterneti Kullanma Yılları, Günlük İnternet Kullanım Süreleri Arasındaki İlişki

Boyutlar		Yaş	Kıdem	IKY	GIKS
İş ile ilgili	r	-.10	-.11	-.06	.09
Kişi ile ilgili	r	-.13*	-.15*	-.05	.08
Saldırı davranışları	r	-.09	-.11	.04	.09

* $p < .05$; IKY: internet kullanım yılı; GIKS: günlük internet kullanım süresi

Tablo 3'te görüldüğü üzere, öğretmenlerin okullarında maruz kaldıkları siber zorbalık davranışları ile ilgili olarak sadece kişi ile ilgili davranış boyutu ile öğretmenlerin yaşları ($r = -.13$; $p < .05$) ve kıdemleri ($r = -.15$; $p < .05$) arasında anlamlı, zayıf ve negatif ilişki bulunmuştur. Ayrıca öğretmenlerin maruz kaldıkları siber zorbalık davranışları ile internet kullanım yılı ve günlük internet kullanım süresi arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$). Öğretmenlerin yaşları ve kıdemleri arttıkça siber zorbalığa maruz kalma durumları azalma eğilimi göstermektedir.

Öğretmenlerin okullarında maruz kaldıkları siber zorbalık davranışlarının son altı ayda meydana gelme sıklığına ilişkin analiz bulguları Tablo 4'teki gibidir.

Tablo 4

Öğretmenlerin Okullarında Maruz Kaldıkları Siber Zorbalık Davranışlarının Sıklığı

Maddeler		Asla	Bir kez	Ayda bir	Haftada bir	Her gün
1. İş yerinde e-postalarınız, telefon görüşmeleriniz veya mesajlarınız dikkate alınmadı	n	170	51	24	6	2
	%	67.19	20.16	9.49	2.37	0.79
2. İş yerinde size zarar vermek için e-postalarınız başkalarına iletildi	n	229	21	3	0	0
	%	90.51	8.30	1.19	0.00	0.00
3. İş yerinde çalışmalarınız BİT aracılığıyla aleni bir şekilde eleştirildi	n	220	20	10	3	0
	%	86.96	7.91	3.95	1.19	0.00
4. İş yerinde ihtiyaç duyduğunuz e-postalar veya dosyalar birileri tarafından saklandı ve işleriniz zorlaştırıldı	n	217	29	6	1	0
	%	85.77	11.46	2.37	0.40	0.00
5. BİT aracılığıyla hakkınızda söylenti veya dedikodular yayıldı	n	222	21	6	2	2
	%	87.75	8.30	2.37	0.79	0.79
6. BİT aracılığıyla hakaretlere, tehditlere, sindirme	n	218	27	7	1	0

Maddeler		Asla	Bir kez	Ayda bir	Haftada bir	Her gün
politikasına maruz kaldınız	%	86.17	10.67	2.77	0.40	0.00
7. BİT aracılığıyla siz ve özel hayatınızla ilgili açıklamalar yapıldı	n	230	15	4	4	0
	%	90.91	5.93	1.58	1.58	0.00
8. Kişisel bilgileriniz ele geçirildi ve size zarar vermek için kullanıldı	n	204	38	8	2	1
	%	80.63	15.02	3.16	0.79	0.40
9. Sizinle alay etmek için birileri –internette- fotoğraflarımızı veya videolarımızı paylaştı	n	236	11	5	1	0
	%	93.28	4.35	1.98	0.40	0.00
10. Birileri kimliğinizi ele geçirdi	n	209	35	5	4	0
	%	82.60	13.80	2.00	1.80	0.00

Tablo 4’te son altı ay içerisinde öğretmenlerin okullarında maruz kaldıkları siber zorbalık davranışlarının sıklığı görülmektedir. Buna göre öğretmenler; son altı ayda en çok “e-postalarının, telefon görüşmelerinin veya mesajlarının en az bir kere dikkate alınmadığını” (n=83) belirtmektedir. Bunu sırası ile “kişisel bilgilerinin ele geçirilmesi ve zarar vermeye çalışılması” (n=49), “birilerinin kimliklerini ele geçirmesi” (n=44), “ihtiyaç duyulan e-postaların veya dosyaların birileri tarafından saklanması ve işlerinin zorlaştırılması” (n=36), “BİT aracılığıyla hakaretlere, tehditlere, sindirme politikasına maruz kalınması” (n=35), “çalışmalarının aleni bir şekilde eleştirilmesi” (n=33), “hakkında söylenti veya dedikoduların yayılması” (n=31), “zarar vermek için e-postalarının başkalarına iletilmesi” (n=24), “kendisi ve özel hayatıyla ilgili açıklamaların yapılması” (n=23) ve “alay etmek için internette fotoğraflarının veya videolarının paylaşılması” (n=17) izlemektedir. Elde edilen bu bulgular, öğretmenlerin okullarında düşük düzeyde de olsa son altı ay içerisinde bazı siber zorbalık davranışlarına maruz kaldıklarını göstermektedir.

Anket formunun üçüncü bölümünde yer alan açık uçlu soruya ilişkin öğretmenlerin görüşleri siber zorbalığa maruz kalmayanlar, siber zorbalığı izleyenler ve siber zorbalığa maruz kalanlar olmak üzere üç temada birleştirilmiştir. Herhangi bir zorbalığa maruz kalmayanlar teması altında yer alan Öğr39, Öğr101, Öğr173 ve Öğr215 kodlu öğretmenlerin belirttikleri görüşler şu şekildedir:

“Okulumuzda idarecilerle veya arkadaşlarla genellikle kurduğumuz bir grup aracılığı ile görüşüyoruz. Bu grupta genellikle okulda yapılması gereken işlerle ilgili paylaşımlarda bulunuluyor. Kişiye özel herhangi bir mesajlaşma olmuyor. Mesajlar

kısa ve açık oluyor. Herkes kendi görüşünü belirtiyor. Onun dışında samimi olmadığımız iş arkadaşı ile görüştüğümüz herhangi bir medya yok”(Öğr39-Siber zorbalığa maruz kalmayanlar).

“Cep telefonumda yüklü olan anlık mesajlaşma programları ile iş arkadaşlarımla veya idarecilerimle görüşmüyorum. Çok fazla paylaşımda bulunmadığım için hiç bir sorunla karşılaşmadım” (Öğr215-siber zorbalığa maruz kalmayanlar).

“Bir okul çevresini idareciler, öğretmenler, diğer çalışanlar, öğrenciler ve veliler oluşturmaktadır. Bu çevrede yer alan kişiler eğitim kurumu olduğu için sanırım birbirlerine genellikle saygılı davranmaktalar ve öğretmenler idarecilerden sonra gelen en itibarlı kişiler oldukları için aralarında herhangi bir alt üst kavgası yaşanmamaktadır. Bu nedenle de öğretmenler birbirleri ile herhangi bir sorun yaşarlarsa doğrudan yüz yüze halletmekte yani gerekirse kavga etmektedirler; ancak sanal ortama bu davranışlar taşınmamaktadır” (Öğr101-siber zorbalığa maruz kalmayanlar).

“Öğrencilere sanal ortamda yapılan zorbalıklarla ilgili bilgiler verdiğimiz için öğretmenler siber ortamda yapılacak bu tarz yanlış davranışların nelerle sonuçlanacağını iyi biliyorlar...” (Öğr173-siber zorbalığa maruz kalmayanlar).

Öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda, öğretmenlerin siber zorbalık davranışlarına maruz kalmamalarının nedeni, meslektaşları veya yöneticileri ile iletişim kurarken çoğunlukla akıllı telefonları ile sesli görüşmeler yapmaları ve samimi olmadıkları kişiler ile mümkün olduğunca BİT üzerinden iletişim kurmaktan kaçınmalarıdır. Ayrıca öğretmenler siber ortamlarda işlenecek suçların cezalarını bildikleri için birbirleri ile ilgili sorunlarını sanal ortamlarda taciz ederek çözmek yerine, yüz yüze halletmeyi tercih ettiklerini ortaya koymaktadır. Siber zorbalığı izleyenler teması altında herhangi bir siber zorbalığa uğramadığını ancak bu zorbalığa şahit olduğunu ifade eden Öğr83, Öğr97, Öğr134 ve Öğr186 kodlu öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Samimi olduğumuz arkadaşlarla kurduğumuz bir sosyal medya grubumuz var. Bu grupta iki arkadaş birbirlerine çok çirkin ifadeler kullanmışlardı. Daha sonra biri diğerini mahkemeye bile verdi” (Öğr83-siber zorbalığı izleyenler).

“Samimi olmadığım kişilerle sosyal medyada görüşmüyorum. Sadece takip ettiğim kişilerse hesaplarına bakıp geçiyorum. Eminim diğer arkadaşlar da aynı şekilde beni fazla takip etmiyorlar. En fazla durumlarımızı beğenip geçiyorlar. Okuldakilerin olduğu grubumuz var ama bu grupta daha çok okulla ilgili konuşmalar yapılıyor. Birkaç kere de farkında olmadan gereksiz konuşan arkadaşlar gruptan atılmıştı” (Öğr97-siber zorbalığı izleyenler).

“Benim başıma gelmedi ama bir arkadaşıma okul çalışanlarından birinin mail ve sosyal medya hesabından düzenli olarak müstehcen mesajlar gönderdiğini duydum. Ancak bu çok uç bir olaydı. Ancak öğretmenler birbirlerine siber zorbalıktan ziyade normal zorbalığı daha çok uyguluyorlar” (Öğr134- siber zorbalığı izleyenler).

“Instagram ve facebookta hesaplarım var ama çok etkili kullanmıyorum. Mail hesabım var ama onu da çok fazla kullanmıyorum. Okulla ilgili konularda da okuldaki arkadaşlarla kurduğumuz bir whatsapp grubumuz var ve bu grupta kendini ispat etmek isteyen garip arkadaşlar da var. Bu beni oldukça fazla rahatsız ediyor. Gerekli olduğunda bu kişilere gerekli uyarılar yapılıyor. Evet bazen bu uyarılar onur kırıcı oluyor ama bu tür kişilerin bu muameleleri de hakettiklerini düşünüyorum” (Öğr186- siber zorbalığı izleyenler).

Öğretmenlerin görüşlerine göre, yöneticilerin sosyal medya gruplarında bazı öğretmenleri uyarmak yerine gruptan atmaları okullarda yapılan siber zorbalık davranışlarından biridir. Ayrıca sosyal medya aracılığı ile oluşturulan gruplarda yapılan gereksiz konuşmalar da öğretmenler tarafından siber zorbalık davranışı olarak algılanırken bu zorbalığa karşı yapılan ağır uyarılar veya tepkiler de siber zorbalık davranışı olarak belirtilmektedir.

Siber zorbalığa maruz kalanlar teması altında yer alan Öğr13, Öğr47, Öğr55, Öğr139, Öğr173, Öğr207, Öğr233 ve Öğr242 kodlu öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Bazen sahte hesaplardan şahsımıza yönelik bazı tehditler gerçekleşebilmektedir. Sanırım bu tehditler öğrenciler tarafından yapılıyor. Bu da okullarda yapılan siber zorbalık davranışı bence” (Öğr13-siber zorbalığa maruz kalanlar).

“Okul arkadaşları ile kurulan sosyal medya gruplarda herkes birbirine çok saygılı. Ancak okul yöneticilerimden bir anda emrivaki gelen mesajlar veya mailler beni çok rahatsız edebiliyor. Onun dışında herhangi bir sanal taciz ile karşılaşmadım” (Öğr47, siber zorbalığa maruz kalanlar).

“Fen lisesinde görev yapıyorum. Öğrencilerime daha iyi eğitim sağlayabilmek için youtube a kendi çektiğim ders videolarından yüklemiştim. İsmi vermeyen bir kişi (ben bunun zümre arkadaşlarımdan biri olduğunu düşünüyorum) videolar altına çok çirkin ifadeler yazmıştı” (Öğr55-siber zorbalığa maruz kalanlar).

“Resmi görevlerin duyurulması ve bazı önemli haberlerin verilmesi için kurduğumuz okul grubunda öğretmenlere ve idarecilere yakışmayan usuplar kullanılıyor veya gereksiz paylaşımlar da bulunuluyor” (Öğr139-siber zorbalığa maruz kalanlar).

“ ... Bu nedenle de en fazla kendi aralarında maillerini veya mesajlarını görmemezlikten geliyorlar” (Öğr173-siber zorbalığa maruz kalanlar).

“Zamanın birinde bir müdür yardımcımız biz meslek öğretmenlerinin sadece yer aldığı bir whatsapp grubu kurmuştu. Bu grupta müdür yardımcısı kimseye herhangi bir paylaşım yapma veya görüşünü bildirme hakkı vermemişti. Daha sonra bu tarz davranışın çok saçma olduğu düşünüldüğü için gruptan çıkanlar oldu ve sonunda grup kaldırıldı” (Öğr207-siber zorbalığa maruz kalanlar).

“İdarecinin bana özelden mesaj atıp yaptığım çalışmayı beğenmediğini söylemesi ve bunu okul grubunda isimimi vermeden anlatması beni çok rencide etmişti” (Öğr233-siber zorbalığa maruz kalanlar).

“Bir meslek öğretmeni olarak, koordinatör müdür yardımcım aradığında kendimi çok kötü hissediyorum ve aklım başımdan gidiyor. Moralim bozuluyor. Mesajlarını okumak bile istemiyorum” (Öğr242, siber zorbalığa maruz kalanlar).

Öğretmenlerin görüşlerine göre, okullarda öğretmenlere bazı görevlendirmelerin BİT aracılığıyla bildirilirken okul yöneticileri tarafından sergilenen bazı davranışlar, gönderilerin mail veya mesajlarda kullanılan dil ve üslup öğretmenler tarafından siber zorbalık olarak algılanmaktadır. Ayrıca okulun paydaşlarından olan öğrenciler tarafından gelen uygunsuz mesajlar da öğretmenlerin okullarda yaşadığı siber zorbalıklar arasında değerlendirilmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışma ile öğretmenlerin çalıştıkları okullarda maruz kaldıkları siber zorbalık davranışlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Alanyazında öğretmenlerin okullarda maruz kaldıkları bu zorbalık türü ile ilgili çalışmaya rastlanmadığı için bu çalışmanın sonuçları, genel olarak işyerlerinde yapılan siber zorbalık davranışları ile ilgili çalışmaların sonuçları ile tartışılmıştır. Çalışmanın ilk bulgusuna göre, öğretmenlerin çalıştıkları okullarda siber zorbalık davranışlarına maruz kalma düzeylerinin çok düşük olduğu görülmüştür. Forssell (2016; 2018) tarafından yapılan çalışmalarda da çalışanların işyerlerinde düşük düzeyde siber zorbalık davranışlarına maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Privitera ve Campbell (2009) çalışanların iş yerinde siber zorbalık davranışlarına geleneksel zorbalık davranışlarına göre daha az maruz kaldıklarını bulmuştur. AVG Technologies (2014) tarafından dünya çapında yapılan çalışmada, çalışanların yarısı sosyal medyanın iş yerinde gizliliği aştırdığını ifade etmiştir. Bunun yanı sıra çalışanların sosyal medyada uygunsuz fotoğraflarının paylaşıldığı, iş arkadaşları tarafından çevrimiçi saldırılara maruz kaldıkları ve yöneticilerinin sosyal medyadan elde ettiği bilgileri kendileri veya iş arkadaşları aleyhine kullandıkları ortaya çıkmıştır (Akt. Snyman & Loh, 2015). Sprigg ve diğ. (2012) ise çalışanların beşte birinin haftada en az bir kez, ayrıca, her on katılımcının sekizinin son altı ay içinde en az bir kez siber zorbalık yaşadığını bulmuştur.

Bu çalışmada öğretmenlerin düşük düzeyde siber zorbalığa maruz kalmalarının nedeni öğretmenlerin birbirleri ile yaşadıkları sorunları sanal olarak çözmek yerine yüz yüze çözmeyi tercih etmeleri, beraber çalıştıkları kişilerle çeşitli arama ve mesajlaşma programları ile haberleşmeleri ve bu kişilerle çok fazla sosyal medya üzerinden görüşmemeleri olarak açıklanabilir. Ayrıca okullarda hiyerarşik yapının çok belirgin olmamasının da öğretmenlerin birbirlerine siber zorbalık davranışlarda bulunmalarını engellediği söylenebilir. Siber zorbalık davranışları iş yerinde kullanılan dijital teknolojilerle doğrudan ilişkili (Sprigg ve diğ., 2012)

olduğundan öğretmenlerin okullarda kullandıkları dijital teknolojiler arttıkça siber zorbalık davranışları ile daha fazla karşı karşıya kalacakları söylenebilir.

Kadın ve erkek öğretmenlerin maruz kaldıkları siber zorbalık davranışları cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Ancak kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere nispeten bu davranışlara daha düşük düzeyde maruz kaldıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Baruch (2005) ve Gardner ve diğ. (2016) tarafından yapılan çalışmalarda da cinsiyet değişkenine göre herhangi bir anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Forssell (2016) erkeklerin kadınlara göre daha çok siber zorbalığa maruz kaldıklarını, Barreto, Ryan ve Schmitt (2009) ise aksine genel olarak kadınların daha düşük örgütsel pozisyonlarda görev aldıkları için erkeklerden daha fazla zorbalığa maruz kalmasının beklendiğini belirtmektedir. Kadın öğretmenlerin daha az siber zorbalığa maruz kalma durumu araştırmaya görüş bildiren kadın öğretmenlerin hem günlük internet kullanım sürelerinin erkeklerin kullanım sürelerine göre daha az olmasından hem de kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha az sosyal medya kullanmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca erkeklerin kadınlara göre daha fazla şiddete meyilli olmaları hem daha fazla zorbalık yapmalarına hem de zorbalığa maruz kalmalarına neden olabilir.

Öğretmenlerin kişi ile ilgili davranış boyutunda maruz kaldıkları siber zorbalık davranışları yaşları ve kıdemleri ile düşük düzeyde ilişkili bulunmuştur. Forssell (2018) yaşın siber zorbalığa karşı koruyucu bir faktör olduğunu belirtmiş ve siber zorbalık davranışları ile dijital araçları kullanma arasında düşük düzeyde pozitif ilişki tespit etmiştir. Mesleki anlamda tecrübe kazandıkça öğretmenlerin maruz kaldıkları siber zorbalık davranışlarının düştüğü söylenebilir. Ayrıca kıdemi yüksek olan öğretmenlerin gençlere oranla daha az bilişim teknolojileri ve internet kullanması da bu sonucun ortaya çıkmasını sağlamış olabilir. Söyleyici ve Kalkan (2018) da bilgi ve iletişim araçlarının günlük kullanımı arttıkça siber zorbalığa maruz kalma düzeyinin arttığını belirtmiştir. Mesleki kıdemin de yaş ile doğru orantılı olarak yükseldiği düşünüldüğünde kişisel ve mesleki anlamda olgunlaşmanın rahatsız edici davranışlara maruz kalma düzeyini düşürdüğü söylenebilir. Ayrıca daha genç ve tecrübesiz insanların rahatsız edici olarak algıladığı bazı davranışları yaş ve mesleki kıdemleri arttıkça daha olgunlukla karşıladığı ve hakaret edici olmadıkça bu davranışları rahatsız edici algılamadıkları düşünülebilir.

Öğretmenlerin okullarında maruz kaldıkları siber zorbalık davranışlarının sıklığına ilişkin bulgulara göre, öğretmenlerin en fazla e-postalarının, telefon görüşmelerinin veya mesajlarının

dikkate alınmadığı ortaya çıkmıştır. Bu durum, öğretmenlerin sanal ortamda da olsa birbirlerini rencide etmekten ziyade görmezlikten gelmeyi tercih ettikleri şeklinde açıklanabilir. Bununla birlikte bazı öğretmenler ihtiyaç duydukları e-postaların veya dosyaların saklandığını, işlerinin zorlaştırıldığını ve çalışmalarının aleni olarak eleştirildiğini, BİT aracılığıyla hakaretlere, tehditlere, sindirme davranışlarına maruz kaldıklarını, haklarında söylenti veya dedikodu yayıldığını ve zarar vermek için e-postalarının başkalarına iletildiğini belirtmişlerdir. Siber zorbalık, mağdurlarına e-posta, cep telefonları, sosyal ağ siteleri ve anlık mesajlaşma benzeri uygulamalarla her an ulaşabilmektedir (Tokunaga, 2010). Bu nedenle bireylerin bu teknolojileri kullanmayı bırakmadan zorba davranışlardan korunmaları veya kaçmaları mümkün değildir (Meredith, 2010). Günümüzde BİT kullanmanın zorunluluğu düşünüldüğünde bahsedilen zorbalıkların çalışma hayatında da sürekli olarak yaşanmasının beklenen bir durum olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin okullarında maruz kaldıkları siber zorbalık davranışlarının sıklığına ilişkin başka bir bulguya göre, öğretmenlerin son altı ayda en az maruz kaldıkları siber zorbalık davranışının kendileri ile alay etmek amacıyla internette fotoğraflarının veya videolarının paylaşılması olduğu görülmüştür. Forssel (2016) ve Einarsen, Hoel ve Notelaers (2009) çalışmalarında iş yerinde zorbalık davranışlarına maruz kalma durumlarıyla ilgili olarak çalışanların haftada bir ve her gün cevaplarını çok fazla işaretlemedikleri görülmüştür. Dikmen ve Tuncer'in (2017) çalışmasında akademisyenler hiçbir zaman ve ara sıra siber zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Mevcut çalışma sonuçlarının alanyazında yapılmış olan çalışma sonuçları tarafından desteklendiği söylenebilir. Bu durum iş yerinde siber zorbalık davranışlarına maruz kalırsa bile genel anlamda bunun süreklilik arz etmediği ve sistematik olmadığı anlamına gelmektedir. Birilerinin internet ortamında fotoğraf ve videolarının paylaşılmasının hukuki anlamda aleni bir şekilde suç teşkil ettiği düşünüldüğünde bu davranışlara diğer davranış türlerinden daha düşük düzeyde maruz kalmaları beklenen bir sonuçtur. Bu nedenle de öğretmenlerin siber ortamda işlenecek suçların cezaları konusunda bilinçli oldukları ve siber zorbalık davranışlarından uzak durdukları söylenebilir.

Bu çalışmanın sonuçlarını yorumlarken bazı sınırlılıklar da göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, siber zorbalık davranışlarına maruz kalan bireylerden bazıları yaşadıkları mağduriyetleri başkaları ile paylaşmaktan çekinebilirler ya da yaşadıkları mağduriyetin siber zorbalık davranışı

olduğunun farkına varmayabilirler. Çünkü siber zorbalık sıklıkla karşılaşılan ancak çok fazla bilinmeyen bir kavramdır. Bundan dolayı öğretmenlerin siber zorbalığa maruz kaldıkları bazı durumları fark edememeleri ve bu davranışları siber zorbalık olarak adlandırmaması, algı düzeylerinin düşük olmasına neden olmuş olabilir. Ayrıca siber zorbalık davranışlarına niyetlenen bireylerin son dönemde bilişim suçlarına yönelik alınan önlemlerin ve getirilen cezaların farkında olmaları, siber zorbalık davranışlarının aleni olarak sergilenmesini engelleyebilir. Siber zorbalık davranışlarının örtük bir şekilde sergilenmesi (zorbanın kimliğini gizlemesi vb.) iş yerinde siber zorbalık davranışının fark edilmemesine neden olmuş olabilir.

Son altı ayda bütün siber zorbalık davranışlarına en az bir kere maruz kalan öğretmen sayılarına bakıldığında öğretmenlerin rahatsız edici ve saldırgan davranışlara maruz kalıyor olması dikkate değerdir. Bundan sonra yapılacak olan araştırmaların öğretmenlerin kendilerine yönelik siber zorbalık davranışlarını tanımaları konusunda farkındalıklarının artırılmasına yönelik olması yerinde olacaktır. İş yerinde siber zorbalık davranışları konusunda yapılan çalışmaların sayısının az olduğu düşünüldüğünde konu ile ilgili olarak daha fazla araştırma yapılmasının siber zorbalığın tanınması konusunda farkındalığı artıracakı söylenebilir. Ayrıca öğretmenlerin farkındalık düzeyinin yükselmesi bu tür davranışlara maruz kalındığında yapılacaklar konusunda alternatif geliştirmelerine yardımcı olabilir. Siber zorbalık davranışları ile öğretmenlerin yaşları ve kıdemleri arasında düşük düzeyde ilişki olmasının nedenleri nitel araştırmalar ile derinlemesine analiz edilebilir. Ayrıca kadınların erkeklere oranla daha düşük siber zorbalık davranışlarına maruz kalmasının nedenleri üzerinde daha ayrıntılı çalışmaların yapılmasının önemli olacağı ve alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Aksaray, P. D. S. (2011). Siber zorbalık. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 405-432.
- Arcak, O. T. (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, 34, 167-184.
- Ayas, T., & Horzum, M. B. (2011). Öğretmenlerin sanal zorbalık algılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(2), 619-640.
- Barreto, M., Ryan, M. K., & Schmitt, M. T. (2009). Introduction: Is the glass ceiling still relevant in the 21st century? M. Barreto, M. K. Ryan ve M. T. Schmitt (Ed), *The glass ceiling in the*

21st century: Understanding barriers to gender equality içinde (ss. 3-18). Washington, DC: American Psychological Association.

- Baruch, Y. (2005). Bullying on the net: Adverse behaviour on e-mail and its impact. *Information & Management*, 42(2), 361-371.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Camacho, S., Hassanein, K., & Head, M. (2018). Cyberbullying impacts on victims' satisfaction with information and communication technologies: The role of Perceived Cyberbullying Severity. *Information & Management*, 55(4), 494-507.
- Caputo, A. (2018). I have been bullied at workplace!: A qualitative study on Italian employees' stories. *The Spanish Journal of Psychology*, 21, 1-12.
- Coyne, I., Farley, S., Axtell, C., Sprigg, C., Best, L., & Kwok, O. (2016). Understanding the relationship between experiencing workplace cyberbullying, employee mental strain and job satisfaction: a dysempowerment approach. *The International Journal of Human Resource Management*, 28(7), 945–972. doi:10.1080/09585192.2015.1116454
- Creswell, J. W. (2017). *Eğitim araştırmaları: Nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi* (H. Ekşi, Çev. Ed.). İstanbul: EDAM Yayınları.
- D'Cruz, P., & Noronha, E. (2013). Navigating the extended reach: Target experiences of cyberbullying at work. *Information and Organization*, 23(4), 324-343. doi:10.1016/j.infoandorg.2013.09.001
- Dempsey, A. G., Sulkowski, M. L., Nichols, R., & Storch, E. A. (2009). Differences between peer victimization in cyber and physical settings and associated psychosocial adjustment in early adolescence. *Psychology in the Schools*, 46(10), 962-972.
- Dikmen, M., & Tuncer, M. (2017). Akademisyenlerin siber zorbalığa yönelik algıları ve mücadele etme yöntemleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 675-686.
- Einarsen, S., Hoel, H., & Notelaers, G. (2009). Measuring exposure to bullying and harassment at work: Validity, factor structure and psychometric properties of the Negative Acts Questionnaire-Revised. *Work & Stress*, 23(1), 24-44.
- Farley, S., Coyne, I., Sprigg, C., Axtell, C., & Subramanian, G. (2015). Exploring the impact of workplace cyberbullying on trainee doctors. *Medical Education*, 49(4), 436-443.
- Forsell, R. (2016). Exploring cyberbullying and face-to-face bullying in working life—Prevalence, targets and expressions. *Computers in Human Behavior*, 58, 454-460. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.01.003>

- Forsell, R. C. (2018). Gender and organisational position: predicting victimisation of cyberbullying behaviour in working life. *The International Journal of Human Resource Management*, 1-20. <https://doi.org/10.1080/09585192.2018.1424018>
- Gardner, D., O'Driscoll, M., Cooper-Thomas, H. D., Roche, M., Bentley, T., Catley, B., Teo, S. T. T., & Trenberth, L. (2016). Predictors of workplace bullying and cyber-bullying in New Zealand. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 13(5), 448-462.
- Gürpınar, A., & Oğuz, E. (2018). Examination of relationship between teachers' cyberbullying awareness and online technologies self-efficacy (İstanbul Silivri Sample). *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 19(1), 82-100. doi: 10.17679/inuefd.298529
- Heatherington, W., & Coyne, I. (2014). Understanding individual experiences of cyberbullying encountered through work. *International Journal of Organizational Theory and Behavior*, 17, 163-192.
- Hill, E. J., Miller, B. C., Weiner, S. P., & Colihan, J. (1998). Influences of the virtual office on aspects of work and work/life balance. *Personnel Psychology*, 51, 667-683. doi:10.1111/j.1744-6570.1998.tb00256.x
- Kanbur, A., & Kanbur, E. (2018a). İşyerinde Siber Zorbalık Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik sınama çalışması. *Psikoloji Çalışmaları*, 38(2), 237-258.
- Kanbur, A., & Kanbur, E. (2018b). İş yerinde siber zorbalığın mental iyi oluş üzerindeki etkisinin incelenmesi. *3rd Eurasian Conference on Language and Social Sciences*, 27-29 Haziran 2018, Antalya, Bildiriler içinde (ss. 241-251). Erişim adresi: <http://www.eclss.org/proceedngr3act4boo3k2018.pdf#page=253> (E. T.: 10.06.2019).
- Karabatak, S., & Alanoğlu, M. (2020). İş yerinde Siber Zorbalık Davranışları Envanteri: Uyarlama çalışması. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kılıç, S. (2009). *Avukatların bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma durumlarının ve e-öğrenmeye yönelik görüşlerinin belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Kowalski, R. M., Limber, S. P., & Agatston, P. W. (2012). *Cyberbullying: Bullying in the digital age*. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Kowalski, R. M., Toth, A., & Morgan, M. (2017). Bullying and cyberbullying in adulthood and the workplace. *The Journal of Social Psychology*, 1-18. doi:10.1080/00224545.2017.1302402
- Langos, C. (2012). Cyberbullying: The challenge to define. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 15(6), 285-289. doi:10.1089/cyber.2011.0588

- Meredith, J. P. (2010). Combating cyberbullying: Emphasizing education over criminalization. *Federal Communications Law Journal*, 63(1), 311-340.
- Muhonen, T., Jönsson, S., & Bäckström, M. (2017). Consequences of cyberbullying behaviour in working life: The mediating roles of social support and social organisational climate. *International Journal of Workplace Health Management*, 10(5), 376-390. <https://doi.org/10.1108/IJWHM-10-2016-0075>.
- Nikolić, D., Čizmić, S., & Vukelić, M. (2017). Workplace cyberbullying and employee emotional well-being: the moderating effect of perceived organisational support. O. Tošković ve diğerleri (Edt). *13th Empirical Studies in Psychology Conference, 24-26 Mart 2017, Belgrad, Srbistan, Bildiriler içinde (ss. 161-162)*. Erişim adresi: <http://empirijskaistravanja.org/wp-content/uploads/2017/04/Knjiga-rezimea-EIP17.pdf> (E.T: 12.06.2019).
- Pagano, M., & Gauvreau P. (1993). *Principles of biostatistics*. New York: Duxbury Press.
- Rosenthal, S. R., Buka, S. L., Marshall, B. D., Carey, K. B., & Clark, M. A. (2016). Negative experiences on Facebook and depressive symptoms among young adults. *Journal of Adolescent Health*, 59(5), 510-516. doi: 10.1016/j.jadohealth.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özmen, F., Karabatak, S., & Karabatak, M. (2013). Akademik personelin siber zorbalığa maruz kalma durumları ve alınan önlemler. A Varol ve diğerleri (Edt). *1. Uluslararası Adli Bilişim ve Güvenlik Sempozyumu, 20-21 Mayıs 2013, Elazığ, Türkiye, Bildiriler içinde (ss. 109-113)*.
- Privitera, C., & Campbell, M. A. (2009). Cyberbullying: The new face of workplace bullying? *CyberPsychology & Behavior*, 12(4), 395-400. doi:10.1089/cpb.2009.0025
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(4), 376-385.
- Snyman, R., & Loh, J. (M. I.) (2015). Cyberbullying at work: The mediating role of optimism between cyberbullying and job outcomes. *Computers in Human Behaviour*, 53, 161-168. doi:10.1016/j.chb.2015.06.050
- Söyleyici, G. T., & Kalkan, A. (2018) Çalışma koşullarına bağlı olarak iş yerlerinde çalışanların siber zorbalığa maruz kalma düzeylerinin incelenmesi, H. K. İltar (Edt.). *5th International Management Information Systems Conference, 24-26 Ekim 2018, Ankara, Türkiye, Bildiriler içinde*. Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. Erişim adresi: https://imisc.figshare.com/articles/C_al_s_ma_Kos_ullar_na_Bag_l_Olarak_l_s_Yerlerinde_C_al_s_anlar_n_Siber_Zorbal_g_a_Maruz_Kalma_Du_zeylerinin_I_ncelenmesi/7582058 (E. T.: 14.06.2019).

- Sprigg, A.A., Axtell, C.M., Farley, S., & Coyne, I. (2012). Punched from the screen: The psychology of workplace cyberbullying. *In Paper presented at the economic and social research council's annual festival of social science* (November, 2012). Sheffield University, South Yorkshire, England.
- Şahin, M. (2010). *Mesleki ve teknik eğitimde sanal eğitim uygulaması: Beklentiler ve öğrenci başarısına etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson.
- Tokunaga, R. S. (2010). Following you home from school: A critical and synthesis of research on cyberbullying victimisation. *Computers in Human Behaviours*, 26, 277-287. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2009.11.014>
- Vranjes, I. (2018). *Understanding workplace cyberbullying: more than just an old problem in a new guise* (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Antwerp, Belgium.
- Vranjes, I., Baillien, E., Vandebosch, H., Erreygers, S., & De Witte, H. (2018). When workplace bullying goes online: Construction and validation of the Inventory of Cyberbullying Acts at Work (ICA-W). *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 27(1), 28–39.
- Watkins, S. C. (2009). *The young & the digital: What the migration to social-network sites, games, and anytime, anywhere media means for our future*. Boston, MA: Beacon Press.
- Weber, N. L., & Pelfrey, W. V. (2014). *Cyberbullying: Causes, consequences, and coping strategies*. El Paso, Texas: Lfb Scholarly Pub Llc.
- Willard, N. (2007). Educator's guide to cyberbullying and cyberthreats. *Center for safe and responsible use of the Internet*. Erişim adresi: <https://education.ohio.gov/getattachment/Topics/Other-Resources/School-Safety/Safe-and-Supportive-Learning/Anti-Harassment-Intimidation-and-Bullying-Resource/Educator-s-Guide-Cyber-Safety.pdf.aspx>
- Serin, H. (2012). *Ergenlerde sanal zorbalık / sanal mağduriyet yaşantıları ve bu davranışlara ilişkin öğretmen ve eğitim yöneticilerinin görüşleri* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2004). Youth engaging in online harassment: Associations with caregiver-child relationships, internet use, and personal characteristics. *Journal of Adolescence*, 27(3), 319-336.
- Ybarra, M. L., & Mitchell, K. (2007). Prevalence & frequency of Internet harassment instigation: Implications for adolescent health. *Journal of Adolescent Health*, 41(2), 189-195.
- Yenilmez, Y., & Seferoğlu, S. S. (2013). Sanal zorbalık ve öğretmenlerin farkındalık durumlarına bir bakış. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 420-432.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Purpose

Workplace cyberbullying is a negative behavior that results from working relationships, which is performed repeatedly and at least once for a certain period of time, using information and communication technologies, to provide personal information to a wide online audience, making the victim feel helpless and vulnerable. Teachers have more responsibility than those working in other professions with both teaching and learning roles and researcher roles. For this reason, teachers use online databases, various blogs, and forum pages in order to fulfill the requirements of their profession. Some teachers also have to use learning management systems in online teaching and learning situations. In addition, teachers interact with their managers and colleagues in the social media they use. The aim of this research is to reveal the levels of teachers' exposure to cyberbullying behavior and to raise awareness about cyberbullying behavior.

Method

To realize aim of the study, the data were collected with a mixed research design in which qualitative and quantitative data were collected together. The study group consisted of 253 teachers determined by snowball sampling method. The scale form used in the study was sent to the teachers via the online form created via Google forms, and they were asked to send these forms to their colleagues who were victimized.

In the study, questionnaire method was used to reveal the cyberbullying situations that teachers were exposed to. The questionnaire was composed of three parts. In the first part of the questionnaire, some short questions about the demographic characteristics of teachers and their use of the internet were included. Inventory of Workplace Cyberbullying Behaviors was used for the second part of the questionnaire. The internal consistency coefficient of the scale was calculated as .86. In the third part of the questionnaire, there was an open-ended question regarding the exposure of teachers to cyberbullying behaviors.

Frequency, percentage, average calculation, t-test, and correlation analysis were used in the analysis of the data collected in the first two parts of the questionnaire. A total of 15 teachers

answered the open-ended question about the cyberbullying behaviors of the teachers. Descriptive analysis technique was used for the analysis of the mentioned views.

Results and Conclusion

According to the first result of the study, teachers' had low levels of exposure to cyberbullying behavior in schools. The reason for this is that teachers prefer to solve problems face to face with their colleagues instead of solving them in cyber environments. Teachers communicate with colleagues through various calling and messaging programs, but not with social media. In addition, the lack of hierarchical structure among teachers prevents cyberbullying against each other.

According to the teachers' opinions on the scale questions, teachers stated that their e-mails, phone calls or messages were mostly ignored. This shows that teachers prefer to ignore each other rather than offend each other, albeit in a virtual environment. The least cyberbullying behavior that teachers were exposed to was the sharing of their photos or videos on the internet in order to make fun of them. It is understandable that teachers are less exposed to such behaviors when it is considered that legally publicly sharing the photos and videos of someone constitutes a crime. It can be said that teachers avoid such behaviors because they are aware of the penalties of crimes committed in the cyber environment. According to the frequency of exposure to cyberbullying behaviors at work, it was found that this was not continuous and systematic in general. The results of this study are supported by the results of the literature.

In the study, cyberbullying behaviors that teachers were exposed to did not show a significant difference according to gender, but it was found that female teachers were less exposed to these behaviors. It can be said that this situation stems from the fact that female teachers have less daily internet usage times compared to the male and those female teachers use social media less than male teachers.

The fact that the cyberbullying behaviors that the teachers were exposed to in relation to the person related behavior dimension was lowly related to their ages and professional tenure shows that as the professional experience gained, the cyberbullying behaviors of the teachers decreased. Considering that professional tenure increases with age, it can be said that maturation in personal and professional terms decreases the exposure to disturbing behaviors. In addition, it can be

thought that younger and inexperienced people perceived some behaviors more disturbing, but with more mature age and professional tenure, and perceived these behaviors as less disturbing unless they are insulting. Considering that teachers with high age and professional tenure will use fewer information technologies and internet compared to young people, it is expected that teachers with high age and professional tenure will have lower levels of exposure to cyberbullying.

Some limitations should be taken into consideration when interpreting the results of this study. For example, some individuals who have been exposed to cyberbullying behaviors may be reluctant to share their grievances with others or may not be aware that this is cyberbullying. Because cyberbullying is a frequently encountered but very unknown concept. Therefore, teachers' inability to recognize some of the situations in which they are exposed to cyberbullying and not calling these behaviors as cyberbullying may have caused their perceptions to be very low. In addition, being aware of the measures taken and the penalties against cyberbullying in the recent period may prevent cyberbullying behaviors publicly. These behaviors may be implicitly exhibited (as if bullying is done by someone who does not work in the same workplace), causing cyberbullying behavior to be unnoticed.

Considering the number of teachers who have been exposed to cyberbullying at least once in the last six months, it is noteworthy that teachers are exposed to disturbing and aggressive behavior. It will be appropriate for the researches to be carried out in order to increase the awareness of teachers about cyberbullying behaviors. Considering that the number of studies on cyberbullying is low, it can be said that further research on the subject will increase the awareness of cyberbullying. In addition, raising teachers' awareness can help them develop alternatives to what to do when they are exposed to such behavior.

ETİK BEYAN: " Öğretmenlerin Okullarda Siber Zorbaliğa Maruz Kalma Düzeylerinin Araştırılması" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim."